

OCENE - ZAPISKI - POROČILA - GRADIVO

JANEZ KEBER: *LEKSIKON PRIIMKOV*
Celje: Celjska Mohorjeva družba, 2021. 989 str.

Knjiga *Leksikon priimkov* Janeza Kebera že na prvi pogled in otip ponuja vtis vseobsežnega enciklopedičnega dela o priimkih na Slovenskem. Sam avtor pravi, da bi njegov *Leksikon priimkov* lahko šteli za »celovito delo, v katerem (naj) bi bilo razloženo čim več priimkov s celotnega slovenskega ozemlja in upoštevani objavljeni viri in dosedanja dognanja za celotno ozemlje Slovenije«. Avtor je od leta 1970 do 2009 delal na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša, v prvem razdobju od 1970 do 1981 v Etimološko-onomastični sekciji kot asistent, nato do 2001 v Leksikološki sekciji kot urednik pri *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* = SSKJ in slovarskem delu *Slovenskega pravopisa*, slednjič pa kot avtor *Slovarja slovenskih frazemov*. Prve korake pri razlaganju priimkov je napravil že l. 1971, nakar je pričel objavljati poljudne prispevke o priimkih v reviji Pionir (1981/82) in na Radiu Ljubljana (1984–1985), v izseljenski reviji Slovenija (1992 do 2002), na Radiu Slovenija (od 2004 do 2020, okrog 870 oddaj) in v časniku Dnevnik (od 2005 do 2016, 580 prispevkov). Medtem je pri Mohorjevi družbi izdal knjige *Leksikon imen* (1988, dop. izdaje 1996, 2001 in 2008) in *Živali v prispodobah I, II* (1996, 1998), pri Založbi ZRC pa že omenjeni *Slovar slovenskih frazemov* (2011), obenem je v letih 1995 do 2008 tudi urejal revijo Jezikoslovni zapiski, ki jo izdaja Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša.

Na platnicah knjige piše, da Leksikon priimkov »prinaša zapise o več kot 19.000 priimkih«, nikjer pa ne najdemo podatka o številu iztočnic, saj se pod eno iztočnico navajajo še bolj ali manj številne različice priimka in včasih tudi vzporednice v drugih jezikih. Avtor v uvodni besedi pojasnjuje, da se je v obeh svojih nadaljevanjih o priimkih (na Radiu Slovenija in v Dnevniku) držal načela izbire priimkov glede na frekvenco in začel z največjo. Podatke o številu in regionalni razširjenosti priimkov je vzel s spletne strani Statističnega urada RS <https://www.stat.si/ImenaRojstva/si#/names/topNames>. Toda knjižna izdaja obsega tudi priimke z zelo majhno pogostnostjo, kar pomeni, da si je avtor prizadeval biti za vsako ceno kar se le da izčrpen. Glede na to je sicer nenavadno, da v *Leksikonu* ne najdemo priimka enega najpomembnejših slovenskih imenoslovcev, Pavleta Merkuja (mogoče zato, ker je živel v Trstu in ne v Republiki Sloveniji). Pač pa med iztočnicami najdemo tudi priimke brez vsakršne razlage, le z navedbo njihove frekvence v letih (praviloma) 1971, 1997, 2011 in 2020, ter števila nosilcev po statističnih regijah 2020 in izpričanosti po sodnih okrajih ob popisu 1931, npr. *Čahuk, Kosednar, Koštomaj, Mugerli, Pestner, Pižmoht, Plemelj, Svoljšak, Vadnjal, Vandro* idr. Poudariti velja, da je avtor vključil v svoj *Leksikon* tudi frekventnejše srbske, hrvaške, muslimanske in albanske priimke, izpričane v Republiki Sloveniji.

Uporabniku je v veliko pomoč obsežen seznam vseh v *Leksikonu* navedenih priimkov (str. 887–989) s kazalkami na iztočnice, znotraj katerih se navajajo. Pred samim slovarskim delom, ki obsega strani od 33 do 884, vsebuje knjiga avtorjevo Uvodno besedo (str. 5–14), kjer spregovori o tem, kako je knjiga nastajala, o sebi ter o svojem konceptu razlaganja priimkov, znotraj tega pa o oblikah priimka, pogostnosti, arealu, izpričanosti v virih, priimkovnih podstavah, besedotvornem vidiku in pomenu priimkov. Zatem poda avtor Kratak pogled v zgodovino raziskovanja osebnih imen (str. 15–19), Krajšave citiranih del (str. 20–21), Vire in literaturo (22–26) ter Kratice, okrajšave, oznake (str. 27–29).

Treba je povedati, da Kebrov *Leksikon priimkov* ni prvo delo s takim naslovom. Mag. Janez Toplišek je že l. 2008 postavil na rodoslovno spletno stran svoj *Leksikon priimkov*, ki ga je leta 2011 prenovil in preimenoval v *Leksikon priimkov in hišnih imen* (<https://www.rodoslovje.com/>). Priimke in njihovo izpričanost po sodnih okrajih ob popisu 1931 je prevzel iz *Začasnega slovarja slovenskih priimkov* (1974), ki jim je dodal podatke o frekvenci in arealu 2007, dobljene na spletni strani Statističnega urada RS. Razlage številnih priimkov (večina je sicer ostala nerazložena) je sam ali s pomočjo različnih poznavalcev povzel iz obstoječe imenoslovne literature. Pri tem je upošteval tudi okoli dvesto odgovorov, ki jih je objavila *Jezikovna svetovalnica* Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša (<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/>) in so dosegljivi na slovarskem portalu <https://fran.si/>. Keber teh dveh nezanimljivih in splošno dostopnih virov ne navaja in ne upošteva, izjema je menda ena sama – pri priimku *Fijavž* (brez navedbe vira <https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/653/izvor-priimka-fijavz>). Vendar tudi ne upošteva dognanj o posameznih priimkih, objavljenih že v članku o nastanku priimkov v Selški dolini (R. Andrejka, *Doneski k postanku in razvitku rodbinskih imen v Selški dolini*, Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo = GMDS 1939), člankih v Slavistični reviji = SR, Jezikoslovnih zapiskih = JZ ter v monografiji *Zgodovinska antroponimija in toponimija vzhodne Tolminske* (S. Torkar, dalje ST ZATVT 2020). V tej luči se avtorjeva trditev, da naj bi bili v knjigi »upoštevani objavljeni viri in dosedanja dognanja«, pokaže kot precej deklarativna. Pri razlagah priimkov tudi ni uporabil dragocenega spletnega vira Slovenska hišna imena (<https://www.hisnaimena.si/>), katerega skrbnik je Razvojna agencija Zgornje Gorenjske. Priimek *Mehle* je mogoče prav na podlagi tega vira prepričljivo razložiti iz hišnega imena *pār Məhlət*, izpričanega 1827 v Trsteniku z zapisom *Michele*, torej iz nar. manjšalnice *Məhlé* (*Mihele*) k os. imenu *Mihel*, ne pa iz neizpričane oblike *mehli* k prid. *mehak*. Med citirano literaturo pogrešam knjigo *Ljudska geografija* Rudolfa Badjure iz l. 1953.

Poglejmo si najprej izbrane primere priimkov, pri katerih je avtor (dalje JK) obšel »dosedanja dognanja«.

Priimek *Adlešič* JK upravičeno povezuje s krajevnim imenom *Adlešiči*, ki pa ne izvira iz os. imen *Alex* ali *Adeleich*, pač pa iz prvotnih oblik **Orleša* in **Orlešič* (ST, *Razpoznavanje slovenskih zemljepisnih imen*, SR 2012/4). Priimka *Andoljšek*, *Andolšek* ustrezno izpeljuje iz krajevnega imena *Andol*, ki pa ni le 'dol, dolina', pač pa prvotni **Landol* (ST, *O domnevem in dejanskem vplivu nemščine na podobo slovenskih zemljepisnih imen Landol, Runtole, Tacen, Gameljne*, Wiener Slavistisches Jahrbuch 2007). Priimek *Babšek* izvaja iz vzdevka ali gorskega imena *Baba*, čeprav nam stare matične knjige razkrivajo, da je to prvotno ime za prebivalca *Babne gorice* pri Lavrici (ST, ZATVT 2020). Priimek *Bajuk* povezuje z narečnima apelativoma *bájo* in *bájok* 'debela reč' ali z glagolom *bajati*, čeprav ga je že S. Bunc (*Imena za denar na Slovenskem*, gl. tudi ST, *Zgodovinska antroponimija vzhodne Tolminske* 2003, magisterij). Priimek *Bertoncelj* JK po Glonarju (*Slovar slovenskega jezika* = SSJ 1936) izvaja iz os. imena *Bartolomej*, vendar stari zapisi v matičnih knjigah in urbarjih nedvoumno kažejo, da je nastal z disimilacijo iz os. imena *Martonzel*, manjšalnice k imenu *Martin* (R. Andrejka, *Doneski k postanku ...*, GMDS 1939). Priimek *Culiberg* navaja JK brez podrobnejše razlage pri priimku *Berger*, čeprav viri kažejo, da gre za ponemčeni zapis uskoškega priimka *Čulibrk* (M. Terseg-lav, *Uskoška pesemska dediščina Bele krajine* 1996, ST, *Razpoznavanje ...*, SR 2012/4), prim. poslovenjenje priimka *Praček* iz nem. *Praitschuch*. Priimek *Borovničar* razlaga JK iz apelativa *borovničar* 'nabiralec borovnic' ali 'prebivalec Borovnice'. Raziskava virov pa je pokazala, da

je *Borovničar* nastal z umetnim poknjiženjem priimka *Bravničar*, ki je označeval prebivalca *Borovnice* (prvotno *Bravnice*, zaselka Podmelca) v Baški dolini s podstavo *brav* 'drobnica' (ST, *Razpoznavanje slovenskih zemljepisnih imen 2*, SR 2017/4, ZATVT 2020). Priimek *Bravničar* še obstaja, vendar v *Leksikonu* ni omenjen. Priimek *Brejc* izvaja JK iz prid. *brêj*, vendar analiza virov kaže, da je to le različica priimka *Bric*, ki je nastal s tranonimizacijo iz imena za prebivalca Brda ali Brd, ne pa iz svetniškega imena *Bricius*, *Bricius* (ST, ZATVT 2020). Priimek *Brovč* je nastal na ozemlju tirolske kolonizacije v Nemškem Rutu v zgornji Baški dolini, raziskava starih zapisov pa je pokazala, da je nastal iz os. imena *Ambrož*, ne pa iz apel. **brov* 'drobnica' (ST, ZATVT 2020). Priimek *Čahuk* v *Leksikonu* nima razlage, čeprav je poskus razlage že od leta 2016 objavljen na spletni strani <https://fran.si/> oz. <https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/1257/izvor-priimka-čahuk>: iz vzdevka, ki izhaja iz osnove glagola *čefukati* oz. *čefukniti* 'udariti' (Pleteršnik), v beltinskem govoru *čafiknoti* 'brcniti (konj), udariti' (F. in V. Novak, *Slovar beltinskega prekmurskega govora* 1996), z narečnima glasovnima premenama *če-* > *ča-* in *f* > *h*. Priimek *Čar* povezuje JK z apel. *čar* 'urok, čarovnja', vendar analiza virov pokaže, da gre za mlado različico **Tšar* priimka *Tušár* 'prebivalec zaselka Toše pri Cerknem', zato se sklanja *Čarja* in ne *Čara* (ST, <https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/532/izvor-priimkov-na-čki>, 2014, ST, ZATVT 2020). Priimek *Dakskobler* razlaga JK kot zloženko iz nem. apel. *Dachs* 'jazbec' in *Kobler* 'prebivalec Kobel', medtem ko je analiza urbarskih virov iz let 1591 do 1624 jasno locirala nastanek priimka iz imena rovtarske kmetije *Dakskobel* v Poreznu s slovenskim imenom *Viasbinim* (danes *Brdar*) in potemtakem pomeni 'prebivalec Jazbinega' ali po slovensko **Jazbinšek* (ST, *O nekaterih priimkih iz nemških podstav v zgornji Baški dolini*, Razprave SAZU XV 1996, ZATVT 2020). Priimek *Drekonja* povezuje JK z nar. apel. *drek* 'zajetnost, debelost' ali z glagolom *drekati*, toda zapisi v virih do 16. stol. kažejo, da je priimek izpeljan iz krajevnega imena *Dreka* v Benečiji, enako kot njegova različica *Trakonja* (ST, ZATVT 2020). Priimek *Gantar* izvaja JK iz nar. apel. *gantar* 'podstavek za sode', vendar nam kontinuirani zapisi priimka od 1501 naprej omogočajo sklepanje, da gre za poimenovanje delujoče osebe *gantar* 'škodlar', ki jo navaja Pleteršnikov slovar (ST, <https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/734/izvor-priimka-gantar>, 2015). Priimek *Gátej* (na Tolminkem, kjer ima priimek svoje žarišče, ga naglašamo *Gatêj*) izvaja iz imena delujoče osebe **gatej* 'vedeževalec', vendar je glede na izpričanost zgodnjih virov (župnija Rut 1473) verjetnejši izvor iz nem. apel. *Gatte* 'zakonski mož' (ST, *O nekaterih priimkih ...*, Razprave SAZU XV 1996, ZATVT 2020). Priimek *Gestrin* razlaga JK prek vzdevka iz apel. *gestrin* 'povodni mož', izpričanega pri Mariboru, vendar je Andrejka pokazal, da gre le za nem. pisno različico tolminskega priimka *Kuštrin* (R. Andrejka, *Strojarji na Forštatu*, Kronika slovenskih mest, 1937/4). Priimek *Golja* izpeljuje JK neposredno iz prid. *gol*, vendar zgodovinski viri in narečno gradivo tolminskega areala narekujejo izvajanje priimka iz apel. *golj* 'bok' (ST, ZATVT 2020). Priimek *Gortnar* razlaga JK iz nem. *Gurtner* 'pasar', toda starejši zapisi priimka v Selški dolini kažejo na večjo verjetnost izvajanja iz *Gartner* 'vrtnar' (R. Andrejka, *Doneski k postanku ...*, GMDS 1939). Priimek *Istenič* povezuje JK z vzhodnoslovenskim nar. apel. *istina*, toda zapisi priimka od 1604 dalje (*Justinitsh*) na območju Logatca jasno kažejo na izvor v svetniškem imenu *Justin* (*Avguštin*), premena vzglasja *ju-* > *i-* je nastala z redukcijo (ST, <https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/20/izvor-priimka-istenič>, 2014). Izvorno soriški priimek *Jensterle* z različicami *Jenšterle*, *Jenstrle* in *Jenštrle* povezuje JK z nem. apel. *Genster* 'bodičevje', čeprav nam že SSKJ postreže z nar. apel. *jénštrle* 'tlak iz apna in peska', ki izvira iz srvn. *esterich* (F. Bezljaj, *Etimološki slovar slovenskega jezika* = ESSJ 1, 1976). Priimek je verjetno nastal z metonimičnim prenosom pomena iz apel. *jénštrle* na človeka, ki je izdeloval tlake iz apna in peska. Priimek *Kaltenekar* z različicami *Kaltnekar* ipd. razlaga JK kot zloženko iz prid. *kalt* 'mrzel' in *Ecker* 'Kotar, Kotnik', medtem ko je analiza urbarskih virov iz let 1598 do 1654 omogočila natančno lociranje tolminskega priimka *Kaltnekar* v Podbrdo, kjer je 1624 izpričana slovenska različica ledinskega imena *Nasadnim*, *merslim hribu* (v starejši nemščini se kot slovenska ustreznica nem. apel. *Eck* sicer redno pojavlja apel. *brdo*, ST *O nekaterih priimkih ...*, Razprave SAZU XV 1996, ST, ZATVT 2020). Priimek *Kemperle* razlaga JK brez upoštevanja areala po Naumannovem slovarju priimkov (H.

Naumann, *Das große Buch der Familiennamen*, 1994) iz nem. apel. *Kämpfer* 'bojevniki', čeprav bi bilo treba za veliko večjo verjetnostjo izhajati iz tirolskega apel. in ledinskega imena *die Gampe* v pomenu 'planina', pri čemer gre za leksem romanskega izvora (← lat. *campus*). Priimek bi torej kazalo razlagati kot manjšalnico iz poklicnega poimenovanja **Kemper* 'planšar' (K. Finsterwalder, *Tiroler Familiennamenkunde* = TFN 1990, ST, *O nekaterih priimkih ...*, Razprave SAZU XV 1996, ZATVT 2020). Priimek *Kermavnar* z različicami *Kermavner*, *Kermauner*, *Krmavnar*, *Krmavner* povezuje JK z apel. *kramar* ali z nekim zemljepisnim imenom **Kermaun* v Avstriji, Nemčiji ali Švici. Dejansko pa je ta priimek veliko bolj smiselno izvajati iz imena za prebivalca *Krmina* pri Gorici, ki v nem. srednjeveških virih nastopa v zapisih *Cremawn* in verjetno tudi *Kermaun* (F. Bezlaj, ESSJ II, 1982). Razlago priimka *Kogoj* povzema JK po Merkuju, ki je v *Priimkih na slovenski zahodni meji* 1982 sprejel Štrekljevo mnenje, da gre za izposojico iz furl. apel. *cogòl*, tudi *cogòi* 'mreža stožčaste oblike, ki so jo ribiči nastavljali zlasti za ulov jegulj'. Toda že furl. imenoslovec E. Costantini, *Dizionario dei cognomi del Friuli* 2002, opozarja na slovenske antroponime s pripono *-goj* (mimogrede, N. Zuanella ni furlanski, pač pa beneškoslovenski imenoslovec). Priimek *Kogoj* s prvotnim naglasom na sedanjem prvem zlogu (danes prevladuje naglaševanje na drugem zlogu), zaradi česar je kot posledica moderne vokalne redukcije na Idrijskem nastala še različica *Kógej*, je morda nastal z odpadom nekega neznanega prvega, nenaglašene zloga ali z izpustom vmesnega nenaglašene zloga, npr. **Konigoj* (prim. 1560 *Primož Konigoj* v Kopačnici). *Kogoj* so zaradi ozke izgovorjave naglašene o-ja in redukcije izglasnega o-ja v tolminskih matičnih knjigah 18. stol. zapisovali tudi *Kugy*, prim. priimek planinskega pisatelja Julija *Kugyja*, o katerem je pisal V. Smolej v *Jeziku in slovstvu* 1979/80(4-5). Priimek *Košmrlj* razlaga JK po Bezlaju (ESSJ 1, 1976) iz nar. apel. *kočmrlj* 'čmrlj', čeprav se je izkazalo, da obstaja tudi kajkavski apel. *košmrlj* v pomenu 'okun' in slovenski nar. apel. *košmrlj* v pomenu 'suhu drevo', zato bi bilo priimek mogoče povezovati tudi s priimkom *Šemrlj*, ki ga izvajajo iz glagola **šemreti* ('izgubljeni moč, umirati, ugašati') (L. Kurkina, *Slavjanske etimologije*, OLA: Materialy i issledovanija 1981, ST, *Priimki Košmrlj*, *Košmrlj* in *Minodraš*, JZ 2011/2). Priimek *Košorog* navaja JK pri priimku *Košir* in ga ne povezuje s priimkom *Kozorog*, čeprav zgodovinski viri dokazujejo, da gre pri slednjem za umetno poknjiženo priimka *Košorog* oz. *Košerog*. Priimek je mogoče razložiti 'ki ima roge kot koš' (ST, ZATVT 2020). Priimek *Kozamernik* povezuje JK s krajevnim imenom *Kozmerice* pri Mostu na Soči (po M. Snoju, *Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen* = ESSJ 2009). Ime *Kozmerice* je nastalo v narečnem razvoju iz **Gostomerica*, slednje pa iz os. imena **Gostomer*, medtem ko je ime zaselka *Kosimerni Dol* v o. Sevnica izpeljano in os. imena **Kresimir* (M. Košmrlj, *Dvočlenska antroponima v slovenskih krajevnih imenih*, *Onomastica Jugoslavica* 2, 1970, ST, *Slovenska zemljepisna imena*, nastala iz slovanskih antroponimov, SR 2008/kongresna, *Slovanski antroponimi v toponimiji Tolminske*, JZ 2010/1, *Dvočlenski slovenski antroponimi v slovenski toponimiji*, JZ 2013/1). Priimek *Kozamernik* je najverjetneje izpeljan iz toponima *Kozomer*, zas. Topola pri Medvodah, toponim pa iz apel. *kozomor* 'sodra' (F. Bezlaj, ESSJ 2, 1982) oz. 'slabo vreme, zaradi katerega koze poginjajo', M. Furlan, <https://fran.si/207/nessj-novi-etimoloski-slovar-slovenskega-jezika/4418966/kozomor?View=1&Query=kozomor>). Priimek *Kverh*, ki je sicer doma na Bovškem, povezuje JK z vzhodnoštajerskim nar. glagolom *kvřhati* 'kašljati, bolehati', vendar ga je D. Čop bolj prepričljivo razložil iz nem. apel. *Quarg* 'žmitek' (D. Čop, *Imenoslovje in etimologija imen*, JZ 2007 – Merkujev zbornik). Priimek *Laharnar* z različico *Lahajnar* izvaja JK brez upoštevanja areala iz domnevnega nar. apel. *lahárnar* 'postopač, važič, lenuh', čeprav zgodovinski viri in areal nedvoumno pričajo o nastanku iz imena za prebivalca *Laharna*, zas. Bukovega na Cerkljanskem. Krajevno, prvotno najbrž gorsko ali ledinsko ime *Laharn* je verjetno nastalo iz os. imena **Malohor* (ST, ZATVT 2020). Priimek *Luin* JK povezuje z it. os. imenom *Luigi*, čeprav narečni in pisni viri, celo Dalmatinova Biblija in stari slovarji nedvoumno govorijo za zoonim *lunj* 'vrsta kragulja' (M. Matičetov, *Lün(j)*, *Traditiones* 1989). Priimek *Luznar* izvaja JK iz imena za prebivalca naselbin *Luža*, *Luže*, čeprav objavljeni pisni viri (1501 *Lubsner*, *Lubsnar* pozneje *Lusner*, *Luznar*) jasno govorijo o nastanku priimka iz imena za prebivalca kraja *Luša* v Selški dolini (R. Andrejka,

Doneski k postanku ..., GMDS 1939), pri čemer je vodno in krajevno ime *Luša* izpeljano iz predkrščanskega os. imena *Ljubša* (ST, *Slovenska vodna imena, tvorjena iz slovanskih antroponimov*, SR 2018/2), ohranjenega v priimku *Lupša*, ki ga JK sicer povezuje z glagolom *lupati*. Pri priimku *Mahníč* JK sicer najprej domneva, da je nastal kot patronimik iz priimka *Mahne*, naposled pa da prednost izvajanju iz oblike **Majhnič*. Vendar urbarski zapisi s konca 15. stol. in areal priimkov *Mahne* in *Mahníč* ne puščata dvoma, da gre za patronimik iz priimka *Mahne*, ki je hipokoristik na *-hne* iz svetniških imen *Matej*, *Matjaž* ali *Martin* (ST, *Priimki Mahnič, Obid, Pretnar in Stanovnik*, JZ 2012/1). Priimek *Makuc* razlaga JK kot obliko, nastalo v glasovnem razvoju iz priimka *Makovec*, vendar številni zapisi priimka v urbarskih virih 1507, 1515 in 1523 v okolici Gorice in na Tolminskem (*Mackhucz*, *Makuz* ipd.) podpirajo sklep, da gre za hibridno slovensko-furlansko tvorjenko s sln. osebnimeno podstavo *Mak* in furl. manjšalno pripono *-uz* (ST, ZATVT 2020). Priimek *Merlak* izvaja JK iz apel. *mrlák* 'mrlíč'. V nosnici je priimek nastal s tranonimizacijo iz etnonima *Merlak*, ki se je prvotno nanašal na nomadske vlaške živinorejce, živeče v Dalmaciji in Hercegovini. Ime izvira iz njihovega grškega poimenovanja *Maurovlahi* ('črni Vlahi'), v latinščini *Morlachus*, ki so ga Slovani prevzeli v obliki *Morlak*. Ime se je sčasoma preneslo zlasti na prebivalstvo Dalmatinske Zagore, ne glede na versko ali narodnostno pripadnost. Oblike *Merlak*, *Mrlak*, *Mrljak* so nastale z vokalno redukcijo že na slovenskem ozemlju, kamor je slovensko prebivalstvo iz Dalmacije bežalo pred Turki (ST, <https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/2699/izvor-priimka-mrljak>, 2018). Priimek *Mežek* razlaga JK kot patronimik od priimka *Meža*, ki naj bi bil enako kot vodno ime *Meža* izpeljan iz glagola *mezéti*. Toda kakor je *Meža* izrazito savinjski priimek, je *Mežek* izrazito gorenjski in je zelo verjetno nastal prek vzdevka iz apel. *mežék* 'mlad ali nedorasel medved' (D. Čop, *Imenoslovje zgornjesavskih dolin* = IZD, disertacija, 1983). Priimek *Milost* razlaga JK prek vzdevka iz apel. *milost*, toda zgodovinsko in primerjalno slovansko gradivo nam pravi, da je priimek nastal iz nekdanjega slovanskega homonimnega os. imena, pripona *-ost* je izpričana v os. imenu *Dobrost* (v Logatcu v 14. stol.), v kraj. imenu *Ljubstava* v Halozah, izpeljanem iz os. imena **Ljubost* (ST, *Koren *l'ub- v slovenski toponimiji*, Praslovanska dialektizacija v luči etimoloških raziskav 2012). Priimek *Mozetič* izvaja JK iz priimka *Mozet*, tega pa (po A. Debeljaku) iz neizpričanega vzdevka **Domazet*, dopušča pa tudi Merkujevo razlago (*Priimki ...*, 1982) iz imena *Mojzes*. Priimek je dejansko glede na areal verjetneje razlagati z disimilacijo iz priimka **Možetič*, izpeljanega iz predkrščanskega manjšalnega imena **Može*, ohranjenega v priimku *Može* (ST, ZATVT 2020). Priimek *Nagode* izvaja JK prek vzdevka iz apel. *negodě* 'nedorasel ali malovreden človek', vendar je *Negode* bolj smiselno razložiti kot nekdanje varovalno os. ime, ki je ščitilo novorojenčka pred zlimi demoni (ST, ZATVT 2020). Priimek *Obed* razlaga JK prek vzdevka iz apel. *oběd* 'kosilo', čeprav zapisi v virih in areal jasno dokazujejo, da gre le za pisno različico priimka *Obid*. Zapis *Obed* odraža razvoj kratko naglašene *i* v kratko naglašeni *e*, ki je značilen za cerkljansko narečje (ST, *Priimki Mahnič, Obid, Pretnar in Stanovnik*, JZ 2012/1, ZATVT 2020). Priimek *Obid* razlaga JK prek vzdevka iz neizpričanega apel. *obíd*, ki ga povezuje z besedo *obidljaj* 'pomisel'. Toda bogato primerjalno slovansko gradivo nam omogoča sklep, da je priimek *Obid* nastal prek vzdevka oz. os. imena iz izginulega apel. **obid* 'urok', ta pa iz glagola **ob(v)ideti* 'uročiti, škodovati s pogledom' (ST, JZ 2012/1, ZATVT 2020). Priimek *Oblok* izvaja JK prek stanovniškega imena iz krajevnega imena *Obloke* na Tolminskem, pri čemer spet ne upošteva areala, saj viri pričajo, da priimka na Tolminskem nikoli ni bilo (ST, ZATVT 2020). Priimek je najverjetneje nastal na Blokah na Notranjskem, ki so še na jožefinskem vojaškem zemljevidu ok. 1780 izpričane v zapisu *Oblok* in še 1846 *Bloke* (*Oblóke*) (H. Freyer, *Alphabetisches Verzeichniß aller Ortschafts- und Schöffner-Namen des Herzogthums Krain, in deutlich und krainischer Sprache*). Priimek *Obštetar* izvaja JK po M. Gottschaldu (*Deutsche Namenkunde* 1971) iz stanovniškega imena *Oberstädter* 'prebivalec gornjega dela mesta', čeprav poznamo v slovenščini pravnozgodovinski izraz *oštetar* oz. *obštetar* (iz nem. *Hofstätter*), ki je pomenil podložnika na manjši kmetiji, imenovani *oštat* (iz nem. *Hofstat*) ali *domec*. Glas *-b-* v priimku je nastal s substitucijo nem. *-f-*. Izrazi so lahko imeli krajevno različne pomene (S. Vilfan, *Pravna zgodovina Slovencev* 1961), Cigale (*Nemško-slo-*

venski slovar 1860) navaja za *Hofftätter* sln. ustreznici 'kočar' in 'osebenjek' (ST, <https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/652/izvor-priimka-obšteta>, 2014). Priimek *Paholè* z različico *Pahulje* povezuje JK z glagolom *pahljati*. Toda v tem priimku se najverjetneje ohranja pozabljeni apel. **pahole*, ki je danes znan le severnoslovanskim jezikom (*pachole* v češčini, slovaščini, poljščini) in pomeni 'deček, hlapček' (F. Sławski, *Zarys słowotwórstwa prasłowiańskiego*, Słownik Prasłowiański, Tom III, 1979, ST, <https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/2534/od-kod-izvirajo-priimki-trdan-pahulje-dejak-kocjan-pintar-in-vovk-in-kaj-pomenijo>, 2017). Priimek *Pesjak* izvaja JK iz apel. *pesjak* v pomenih 'velik pes' ali 'rejec psov', vendar je Andrejka (*Doneski k postanku ...*, GMDS 1939) pokazal, da gre za pisno različico priimka *Bezjak*, saj so 1794 kroparskega fužinarja Gregorja *Bezjaka* pisali *Wessiak* (alias *Pessiak*), 1795 *Wisiak*, 1801 pa *Pessiak* (A. Müllner, *Geschichte des Eisens in Inner-Österreich*, 1909). Priimek *Pogljajen* razlaga JK iz deležnika *pogljajen* glagola *pogláditi* 'pobožati'. Toda zatolminski narečni slovar je omogočil bolj verodostojno razlago: *biti pogljajen* pomeni 'ostajati nekoliko lačen' (H. Čujec Stres, *Slovar zatolminskega govora 2*, 2014, ST, <https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/53/izvor-priimka-pogljajen>, 2014). Priimek *Rejc* z različicama *Rejec* in *Rejic* po mnenju JK izhaja prek vzdeвка iz poklicnega poimenovanja *rêjec* 'kdor redi živali', čeprav je ta pomen v slovenščini nov in ga Pleteršnik še ne pozna. Leksem *rejec* je v starejših slovarskih virih navajan v pomenu 'rejenec' (ST, ZATVT 2020). Priimek *Rop* izvaja JK iz apel. *róp* k *rópati*, priimek *Ropoša* pa iz priimka *Rop*. Toda upošteva sorodne priimke *Ropret*, *Rupret*, *Ropas*, *Robin* in dejstvo, da Brechenmacherjev slovar nemških priimkov navaja nem. priimek *Ropp* kot kratko obliko krstnega imena *Ruprecht*, je najbolj verjetno, da izvajamo priimek *Rop* iz krstnega imena *Rupret* oz. *Rupert* (J. K. Brechenmacher, *Etymologisches Wörterbuch der Deutschen Familiennamen II*, 1963, ST, <https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/1960/izvor-priimka-rop>, 2017). Priimek *Sedevčič* izvaja JK iz priimka *Sedeu*, tega pa iz deležnika *sedel* glagola *sedeti*. Toda na podlagi zgodovinskih virov in areala lahko z gotovostjo lociramo žarišče priimka na Banjško planoto, kjer je v goriškem urbarju 1507 izpričan v zapisu *Sodyeweczicz*, torej 'sodjev sin' (V. Pavlin, *Goriško gospostvo ob prehodu pod Habsburžane na osnovi urbarja iz leta 1507*, 2006). Priimek *Selinec* (pri iztočnici *Selinšek*) izvaja JK kot patronimik iz priimka *Selina*, tega pa iz apel. *sěl*. Toda na podlagi zapisov v urbarjih in matičnih knjigah lahko zanesljivo prepoznamo pomanjkljivo poknjženi priimek **Želinec*, ki je nastal iz imena prebivalca zaselka *Želin* pri Cerknem (1591 priimek *Seliniz* v kraju *Selin*) (ST, ZATVT 2020). Priimek *Stele* razlaga JK po Bezljaku (*Eseji o slovenskem jeziku 1967*) iz apel. *strel*, tako kot priimek *Sterle*. To razlago je sicer prvi podal P. Skok (*Iz slovenačke toponomastike II*, Etnolog 1934), vendar ne temelji na pisnih virih in je zmotna, saj je 1592 v Tunjicah izpričan Jakob *Stula*, njegov sin pa je bil Jernej *Stille* oz. *Stulle* (Matej Stele, *Rodbina Stele*, Zlati hrib 2013). Priimek je torej nastal iz patronimika na -e od vzdeвка *Stula*, kar je glede na hišno ime *Škle*, *pr Šklet* mogoče brati tudi *Štula* (iz apel. *štula* 'izbočeni del klobuka'). Priimek *Šifrer* razlaga JK po Naumannovem slovarju priimkov 1994 prek *Schiffner* iz srvn. apel. *schiffer* 'ladjar'. Toda zgodovinski viri navajajo v Žabnici in v Dorfarjih 1501 ta priimek dvakrat v zapisu *Schiffrer* (P. Blaznik, *Urbarji freisinske škofije* 1963), razlaga pa se iz apel. **Schieferer*, prvotno *Shieferdecker* 'obrtnik, ki kolje skrilavec', prim. srvn. *schiveren* 'cepiti, klati' (W. Hellfritzs, *Personennamen Südwestsachsens* 2007, ST, *Značilni pograjski in na Pograjskem razširjeni priimki*, Gospod z rožo 2009). O priimku *Tavčar* pravi JK, da do zdaj še ni zadovoljivo pojasnjen, saj po eni razlagi izhaja iz krajevnega imena *Davča*, po drugi pa iz etnonima *Deutscher* 'Nemec'. Toda polemika o tem se je končala že z objavo študije jezikoslovca L. Sušnika (*»Tavčar«* in *»Davčar«* (*Imenoslovna študija*), Loški razgledi 1963), ki je podal prepričljive zgodovinske in jezikoslovne dokaze za trditev, da priimek *Tavčar* izhaja iz etnonima *Deutscher* (ST, *Krajevni imeni Davča in Avče*, Zahodna Banjška planota skozi čas 2018). Priimek *Trojer* z različico *Trojar* povezuje JK z glagolom *trojiti* ('kdor kaj potroji'), čeprav je dejansko izpeljan prek stanovniškega imena iz ledinskega imena *Troje*, izredno pogostega tako na Tirolskem kot na ozemlju tirolske kolonizacije v Sorici in vaseh Nemškega Ruta. Leksem *troie* je sicer bavarskonemški romanizem in pomeni 'ulice, zgonje, stegne', torej 'pot, po kateri hodi živina na pašo' (E. Kranzmayer, P. Lessiak, *Wörter-*

buch der deutschen Sprachinselmundart von Zarz/Sorica und Deuschrut/Rut in Jugoslawien 1983, K. Finsterwalder, TFN 1990, ST, *O nekaterih priimkih ...*, Razprave SAZU XV 1996, ZATVT 2020). Priimek *Tušar* razlaga JK prek vzdevka iz domnevnega apel. **tušar* 'kdor kaj gasi oz. drži v tajnosti', kot drugo možnost pa navaja izvor v imenu za prebivalca sicer neznanega kraja *Tuš* oz. *Tušev Dol* pri Črnomlju. Razlaga ne upošteva areala priimka, ki je izrazito cerkljanski, nastal pa je prek stanovniškega imena **Tušar*, ki izvira iz krajevnega imena **Tuše*, danes *Toše* (zas. pri Cerknem), to pa iz predkrščanskega os. imena **Tuh* (ST, ZATVT 2020). Priimek *Velikonja* z različicami *Velikanje*, *Velikajne*, *Velikanja* ipd. je po razlagi JK nastal prek vzdevka iz domnevnega nar. apel. *velikónja* s pomenom 'visokorasel človek'. Toda sodeč po prvem zapisu iz l. 1295 v Volčah pri Tolminu *Pasqualino dicto Velicogna fabro de Volzana* je nastanek antroponima *Velikonja* po vsej verjetnosti motiviran s cerkvenim praznikom velike noči (*pasqua*) in je izpeljan iz pridevniške sestavine *velik* imena praznika *velika nóč*. Lahko bi ga šteli za slovenski ustreznik lat. svetniškega imena *Pasqualis* (ST, ZATVT 2020). Za priimek *Zalašček* dopušča JK brez upoštevanja areala izvajanje iz gorskega imena *Zalake* (pri Begunjah pri Cerknici). V resnici je priimek nastal prek imena za prebivalca vasi *Zadlaz* (*Zalaz*) pri Tolminu, kjer je tudi izpričan od 1633 naprej (ST, ZATVT 2020). Priimek *Zdešar* povezuje JK s prid. *zdešnji* 'tukajšnji', ki ga navaja Pleteršnik po Cafu brez navedbe izpričanosti. Toda veliko bolj verodostojno je izhajati iz predkrščanskega os. imena **Zdeš*, ki je hipokor. oblika imena **Zdeslav*. Priimek je izpeljan iz os. imena s pripono *-ar*, ki ima v skladu z nemško tradicijo tudi patronimično funkcijo, torej 'Zdešev sin', prim. tudi priimek *Pavšar* (iz *Pavša* in *Pavel*) (ST, *Značilni pogrjski ...*, Gospod z rožo 2009). Priimek *Zelenec* (pri iztočnici *Zelenko*) izvaja JK brez upoštevanja zgodovinskih zapisov in areala iz prid. *zelen*, čeprav je priimek v virih dobro dokumentiran v Selu pri Žireh 1604 kot *Selleniz*, v letih 1630–1677 kot *Sellaniz* in *Selleniz* itd. (P. Leben Seljak, A. Demšar, *Knjiga hiš na Žirovskem* 2010) in ga lahko zanesljivo rekonstruiramo kot **Seljanec*, torej prebivalec Sela pri Žireh, narečno *Selenec*, naposled napačno poknjizen v *Zelenec*. Prim. podoben glasovni razvoj pri priimku *Polenec* za *Poljanec* (ST, <https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/532/izvor-priimkov-na-cki>, 2014).

Poglejmo si še nekaj priimkov, kjer je avtor obšel objavljene zgodovinske vire ali prezrl zemljepisne in narečne podatke, ki omogočajo bolj prepričljivo etimologiziranje.

Priimek *Bálkovec* brez pozornega branja starejših zapisov izvaja (po Snoju, ESSZI 2009) iz priimka *Balko*, tega pa iz »nekega slovanskega imena **Balk*«, čeprav zapisi priimka in krajevnega imena *Balkôvci* iz 17. do 19. stol. kažejo, da gre za obliko **Bolkôvec*, ki je izpeljana iz os. imena **Bolko*, ohranjenega v priimku *Bolko* in različicah *Bolka*, *Boljka*, ki so prvotno hipokor. oblike zloženih imen **Bol'edorgv*, **Bol'eslavv*. Priimek *Dugar* izvaja JK iz apel. *dógar* 'izdelovalec dog', vendar areal priimka ponuja veliko verjetnejšo razlago iz imena za prebivalca zaselka *Dugo* (nar. *Duge*) pri Kambreškem v o. Kanal ob Soči, ki je nastalo z elipso iz **Dolgo brdo* ali *polje*. Priimek *Finžgar* izvaja JK po Glonarju (SSJ 1936) iz kraj. imena *Vinscgchau* na Južnem Tirolskem, čeprav starejši zgodovinski zapisi od 16. stol. dalje izpričujejo priimkovno obliko *Finsinger* (F. Gestrin, *Bled v fevdalnem obdobju*, Kronika 1984/2–3, D. Čop, IZD, disertacija, 1983, *Gorska, terenska (ledinska) in vodna imena v Sloveniji*, JZ 2002/2), kar pomeni, da moramo izhajati iz kraj. imena *Finsing* na Bavarskem. Priimek *Gologranc* z različico *Gorogranc* izpeljuje JK iz apel. *zveze gola grana*, *Gorogranc* pa s prekozložno asimilacijo iz *Gologranc*. V resnici je prvotna priimkovna oblika *Gorogranc*, nastala iz imena za prebivalca *Gornjega Grada* v zgornji Savinjski dolini, medtem ko je *Gologranc* nastal z disimilacijo iz *Gorogranc*. Priimek se je prvotno glasil **Gorogradec*, po redukciji **Gorogradc* in slednjič *Gorogranc*, z nazalizacijo, izpričano že v Sontnerjevem pismu škofu Hrenu 1621: *gornigranski kmetizi (Slovenščina v dokumentih skozi stoletja 1971)*. Priimek *Grafenauer* razlaga JK kot zloženko iz *Grafen* 'grofovski' in *Auer*, ki ga prevaja bodisi kot 'tur', bodisi kot 'prebivalec močvirnatnega sveta'. Toda glede na poznano dejstvo, da izvira ta priimek iz koroške vasi *Kozlôz*, nem. *Grafenau*, smemo upravičeno sklepati, da pomeni nem. *-au* v drugem delu

zloženke isto kot sln. apel. *log*, sestavina *Grafen-* pa isto kot sln. apel. *kosez*. Krajevno ime se je verjetno prvotno glasil **Kosezlog*. Priimek *Jejčič* povezuje JK z apel. *jéja* 'jed' oz. **jejec* 'jedec', vendar lahko za ta vipavski priimek s patronimično pripono *-ič* najdemo v vipavskem urbarju 1499 zapis njegovega neposrednega prednika z vzdevkom *Yeyce* 'jajce' (M. Kos, *Urbarji Slovenskega Primorja* = USP 2, 1954). Priimek *Mali* izvaja JK prek vzdevka iz prid. *mali*, kar je glede na to, da slovenski izpridevniški priimki niso nastali iz določenih prid. oblik (izjema so priimki na *-ski*), gotovo zgrešeno, prim. priimke *Prešeren*, *Lačen*, *Majcen*, *Čuden*, *Moder*, *Kosmat*, *Gorjup*, *Vesel*, *Pohleven*, *Pokorn*, *Rus*, *Studen*. Priimek *Mali* z različico *Mally*, ki je nastala zaradi nem. pisnih navad, je dejansko nastal iz vzdevka *Malej*, ki vsebuje hipokor. pripono *-ej*. Merkujeva babica iz Tržiča se je pisala *Mally*, enako njen prednik, rojen prav tam leta 1700, toda njegov oče, rojen l. 1650, se je še pisal *Malej* (rodovnik Petra Hawline). Tudi *Goli* je nastal iz *Golej* in ne iz prid. *goli*, *Jarni* iz *Jernej* in ne iz prid. *jarni*, *Slabi* iz *Slabej* in ne iz prid. *slabi* ipd. Priimek *Obleščak* izvaja JK iz imena prebivalca gore (planine) *Oblek*, ki jo zasledimo v Spodnjih Gorjah pri Bledu. Toda zgodovinski viri in areal priimka nam jasno kažejo, da je ta nastal prek imena za prebivalca zaselka *Oblast* pri Čiginju (M. Kos, *Tolminski urbar iz leta 1377*, USP 1948). Priimek *Plečnik* (pri iztočnici *Plečko*) razlaga JK iz domnevne apel. *plečnik* s pomenom 'plečat človek', vendar zapisi v vrhniških krstnih (1635) in poročnih (1638) matičnih knjigah pričajo, da so prvi *Plečniki* živeli v Hotedršici ali okolici na zemljišču z imenom *Pleče* (vs *Plezha*), torej je priimek nastal s tranonimizacijo iz stanovniškega imena (<https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/ljubljana/vrhnika/>). Priimek *Praček* povezuje JK z apel. *prača*, vendar urbarski zapisi (M. Kos, USP 2, 1954) kažejo, da gre za slovensko glasovno adaptacijo izvorno nem. vzdevka *Praitschuch*: 1460 je v Senožečah izpričan *Juri Praitschuch*, 1499 pa na Planini (pri Ajdovščini) *Peter Pratschuch*, 1572 v Dolgi Poljani (pri Ajdovščini) *Matheus Braidtchuech*. Vzdevok pomeni 'široka noga', označeval je namreč človeka z velikimi, širokimi stopali. Priimek *Tanko* izvaja JK iz srbskih os. imen *Tanasij* ali *Tankosav*, kar je tudi glede na areal – okolica Ribnice – malo verjetno. Veliko verjetneje je priimek nastal iz os. imena *Stanko* z odpadom vzglasnega *S-*, prim. kraj. ime *Tanča Gora* v o. Črnomelj, prvotno verjetno **Stanča Gora* (P. Skok, *Iz slovenačke toponomastike II*, Etnolog 1934). Priimek *Tasič* z različico *Tašič* JK prav tako izvaja iz srb. os. imen *Atanas* ali *Nastas*, vendar tako današnji mislinjski areal kot historični zapisi (1404 *Cristan Taschetz*, kmetija na Pohorju pri Vitanju, P. Blaznik, *Historična topografija slovenske Štajerske in jugoslovanskega dela Koroške do leta 1500*, 1988) kažejo na to, da je priimek verjetno nastal z odpadom vzglasnega *S-* iz hipokor. **Staašec* k imenom *Stanimir*, *Stanigoj* ipd. Priimek *Ukmar* z žariščem na Krasu razlaga JK megleno kot tvorjenko na *-mar* ('velik, čudovit, slaven') »iz neke nem. podstave **uck-*«. Na podlagi urbarskih virov iz 1499 in 1572, ki omenjajo v Dolgi Poljani in Koprivi kmete s priimkom *Volkhmer* oz. *Wuckhmar*, lahko sklepamo, da je *Ukmar* nastal v narečnem razvoju iz predkrščanskega os. imena **Volkmir*, prim. srb. in staropoljsko os. ime *Vukmir* oz. *Wilkomir*. Priimek *Vadnjal* z različicami *Vadnov*, *Vadnal*, *Vadnu* in *Vadnau* je pustil JK brez razlage, ker ni pritegnil sorodnega priimka *Zavadlav* z različico *Zavadlal*. Našteti priimki so deležniki na *-l* iz arhaičnih glagolov *vadljāti* oz. *zavadljāti* s pomeni 'žrebati, kockati, staviti' oz. 'izgubiti stavo, zakockati'. Oblika *Vadnjal* je očitno nastala z disimilacijo iz **Vadljal*. Priimka *Vadnjal* in *Zavadlav* sta torej nastala kot vzdevka za človeka, ki je rad kockal oz. je vse zakockal (ST, <https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/1853/izvor-priimka-vadnjal>, 2017). Priimek *Židan* izvaja JK iz prid. *židan* 'svilen', vendar se zdi bolj verjetno, da gre za predkrščansko os. ime, izpeljano s hipokor. pripono *-an* iz zloženega imena **Židigoj*. V imenu **Židigoj* je vsebovana glagolska osnova *žbd-*, *žid-*, ki jo poznamo iz glagola *ždeti*, praslovansko *žbdati* 'čakati'. O obstoju imena pri naših prednikih nam priča zapis *Sidigoystorf* iz l. 1350 za današnjo *Žiganjo vas* pri Tržiču (M. Kosi, M. Bizjak, M. Seručnik, J. Šilc, *Historična topografija Kranjske (do 1500)*, 2. e-izdaja 2021).

Kar zadeva besedotvorni vidik, velja omeniti zlasti vprašanje pripon. Oglejmo si priponi *-i* in *-in*. JK govori npr. o priponi *-i* le s sinhronega vidika, zato ne upošteva, da gre za redukcijo

pripone *-ej*, kot jo zasledimo v priimkih *Mali* (iz *Malej*), *Goli* (iz *Golej*), *Čopi* (iz *Čopej*) idr., ima pa pretežno ljubkovalno in manjšalno vlogo, kot je izpričana v besedah *dedej* > *dedi*, *atej* > *ati*, imenih *Tonej* > *Toni*, *Kobej* > *Kobi*, priimkih *Murej* > *Muri*, *Šumej* > *Šumi* ipd. Trditev, ki jo navaja pri priimku *Smolej*, da je pripona *-ej* patronimična in s tem sinonimna s priponama *-e* in *-ič*, je zmotna. Na Koroškem priimek *Smolej* res pišejo tudi *Smolle*, vendar ga izgovarjajo *Smoli*, sklanjajo pa *Smoleja*, kar jasno kaže, da ne gre za pripono *-e* (< *-e*) (V. Smolej, *Kugy, dežej, Smolle ipd.*, Jezik in slovstvo 1979/80/4-5). Podobno je s priimki *Mazej*, *Mazi* in *Maze*, ki vsebujejo historično pripono *-ej* in verjetno podstavo glagola *mazati*. A. Bajec (*Besedotvorje slovenskega jezika* = BSJ I, 1950) jo navaja kot pripono za tvorbo manjšalnic ali za substantivizacijo pridevnikov, vendar priimki *Krulej*, *Gomzej*, *Povalej* kažejo tudi na substantivizacijo glagolov. Redukcija *-ej* > *-i* je izpričana tudi v priimkih *Jarni* (iz *Jarnej* oz. *Jernej*), ki ga JK sicer izvaja iz srb. oz. hrv. dol. prid. *jarni* 'žarni', *Hiti* (*Smolej* navaja za ta priimek nar. pomen 'lovec'), *Brili*, *Radi* itd. Pripona *-ej* v priimku (prvotno os. imenu) *Radej* tako ni nar. različica pripone *-e*, saj je prva nastala iz *-ějb*, druga pa iz manjšalno-patronimične pripone *-ę* (značilne za mlada bitja).

Za pripono *-in* pravi JK pri nekaterih priimkih (*Gregorin*, *Jerin*, *Jeršin*, *Tomažin*), da je patronimična, toda pri priimkih *Jakopin*, *Kokošin*, *Lavrin*, *Lovšin*, *Strojin*, *Svetin* trdi, da je pripona *-in* pripadnostna oz. svojilna, medtem ko pri priimkih *Gašperin*, *Karlin* pravi, da ima ta pripona vsaj v rom. jeziki prvotno tudi manjšalni pomen. Že Bajec (BSJ I, 1950) pravi, da je slovenska pripona *-in* po izvoru dokaj pisana, toda v večini tu naštetih primerov priimkov gre za slovensko hipokor. pripono *-in*, ki je navadno manjšalna, včasih pa tudi patronimična, kot je to pokazal Andrejka pri priimku *Tomažin* (R. Andrejka, *Doneski k postanku ...*, GMDS 1939, ST 2020).

Patronimična je po avtorjevem mnenju tudi pripona *-šek* v priimkih *Babšek*, *Blagotinšek*, *Bratušek*, *Dobrotinšek* in še nekaterih, kar je malo verjetno, saj priimki na *-šek* z redkimi izjemami, ki jih lahko dokažemo s pomočjo pisnih virov, označujejo krajevni izvor. Patronimične naj bi bile tudi pripone *-a*, *-ina*, *-(ov)an* v priimkih *Čuda*, *Čudina*, *Čudovan*, kar bi bilo treba šele dokazati s starimi zapisi.

Pripona *-ja* (< **-bji*) nastopa v priimku *Medja*, ki pa ga JK povezuje brez vsakršnega upoštevanja areala s stanovniškimi imeni *Medjimurec*, *Medjugorac* ipd., iz katerih naj bi priimek nastal po krajšanju in s pritaknitvijo pripone *-a*. Toda *Medja* je dejansko tipični bohinjski priimek in je nastal najverjetneje prek vzdevka iz pozabljenega apel. **medja*, ki predstavlja izpeljanko s pripono **-bji* iz samostalnika *med* v funkciji delujoče osebe, z isto pripono je tvoren tudi apel. *sodja* in bohinjski priimek *Sodja*.

Če povzamem: v želji, da bi zajel v svoj leksikon čimveč priimkov, je avtor pri njihovih razlagah velikokrat ubiral bližnjice in si vse prevečkrat privoščil razlage na pamet. Pri takšnih razlagah je tveganje, da bomo zgrešili, bistveno večje, kot če izhajamo iz dokumentacije in upoštevanja areala. Avtor vse preveč izhaja iz apelativnih podstav, ki jih praviloma povzema po Pleteršniku, Glonarjevem slovarju 1936 in SSKJ, zato npr. priimek *Godec* izvaja iz apel. *godec*, čeprav je lastnoimenska podstava *God*- bogato zastopana v slovenski toponimiji (*Godešič*, *Godič*, *Godnje*, *Godovič*, *Godeninci*, *Godemarci*, *Godiča*, *Godomlja*), priimka *Gostič* in *Gostiša* iz apel. *gost*, priimek *Gostinčar* pa celo iz apel. *gostinčar* 'gostilničar', čeprav gre za novoknjižno izposojenko iz drugih slovanskih jezikov (priimek *Gostinčar* je sicer nastal prek stanovniškega imena iz krajevnega imena *Gostinca*, zaselka Podgrada pri Jančah). Lastnoimenska podstava *Gost*- je izpričana v kraj. imenih *Kozmerice* (< **Gostomir*), *Gasteraj* (< **Gostirad*), *Gostinja vas* (< **Gost*), *Dražgoše* (< **Dražigost*), gorskem imenu *Gastabil* (< **Gostobil*), vodnem in kraj. imenu *Zgoša* (< **Sgostja*). Podobne primere zmotne izapelativne razlage najdemo tudi pri že navedenih priimkih *Čar*, *Dugar*, *Gologranc*, *Laharnar*, *Mrlak*, *Milost*, *Nagode*, *Obed*,

Pesjak, Plečnik, Trojar, Zdešar, Zelenec, Židan itd. Kam nas lahko pripelje takšno mehansko razlaganje priimkov, se prepričamo pri razlagi priimka *Vajevec*, ki naj bi nastal prek vzdevka iz občne besede *vajevec* 'sodelavec dijaškega lista Vaje'. Avtor vse premalokrat upošteva areale priimkov, izrazito podravski priimek *Soršak* povezuje s *Soro* pri Medvodah, dolenski priimek *Kozlevčar* z žariščem v *Kožljevcu* pri Polici, izpričanem 1823 z zapisom *Kosleuzh*, povezuje s *Kozjanami* pri Divači, za nemško zveneče priimke išče razlago v slovarjih Gottschalda 1971 in Naumanna 1994, tudi kadar je nujno izhajati iz lokalnih nemških (kočevskih, soriških) govorov. Zdi se tudi, da avtor skorajda ne upošteva obstoja nekdanjih apotropijskih (varovalnih) os. imen (menda je edina izjema priimek *Prodan*), iz katerih so nastali priimki *Grom, Kupljen, Nagode, Požar, Strah, Zlobec, Zlodej, Volk* ipd.

Kljub vsem tem kritičnim komentarjem lahko rečemo, da smo s Kebrovim *Leksikonom priimkov* dobili delo, ki najširši javnosti nudi večinoma korektno predstavitev priimkov na Slovenskem, čeprav bo za poglobljeno sliko potrebno pritegniti še veliko zgodovinskega gradiva in marsikje korigirati tako besedotvorni kot etimološki vidik raziskave.

Silvo Torkar
Ljubljana
silvot@siol.net
DOI 10.57589/srl.v70i3.4041